

Quaderns de Folklore

“SOTA LA LLUM DE VOSTRA CREU...”:
 APROXIMACIÓ ANTROPOLÒGICA A LA FESTA DEL
 SANT CRIST DEL PONT D'ARMENTERA

per Domènec Ribes i Mateu

Paraules clau: processó, religiositat, Sant Crist, simbologia, socialització.

Resum: en el següent treball s'intenta respondre a tot un seguit d'interrogants: per què la Festa del Sant Crist del Pont d'Armentera, i més concretament la processó en el seu honor, aplega una quantitat de gent enorme que ha arribat a superar el nombre de persones que viuen normalment en aquest poble? Perquè aquesta processó és tant sentida i viscuda pels pontorrins? Quins són els factors que fan possible que la majoria de la gent no celebri actes religiosos al llarg de l'any, però, en canvi, assisteixi massivament a aquesta processó? Quin és el motiu pel qual tants joves participen activament en aquesta processó? I, per últim, com viuen la seva religiositat els pontorrins?

Per respondre a aquestes qüestions, expliquem, en primer lloc, el procés de socialització religiosa que té lloc en ambients locals i rurals. Aquest fenomen permetrà explicar la funcionalitat dual de la processó: la social i la religiosa. I, finalment, s'interpretaran els diferents elements simbòlics de què disposen aquestes dues funcions.

Abstract: this work tries to answer some questions: Why the *Festa del Sant Crist del Pont d'Armentera* and concretely the procession in this honour gathers so many people, even more than the number of inhabitants of the village? Why do people from El Pont feel this procession so deeply? What makes people who never celebrate religious ceremonies go to this procession? Why so many young people take an active part in it? And finally, how do people from El Pont live their religion?

In order to answer these questions we explain first the process of religious socialization it has in rural or local places. This fact enables us to explain the double function of the procession: social and religious. Finally, there is an interpretation of the different symbolical elements which have these two functions.

Metodologia emprada i plantejament d'hipòtesis

Pel que fa a la metodologia, cal destacar en primer lloc el paper de l'observació participant, ja que l'autor d'aquest treball ha viscut la festa analitzada des de la seva infància. Si bé aquest punt pot suposar un enorme avantatge per la quantitat d'hores d'informació, ensems pot tindre un efecte contraproductiu, perquè el propi objecte d'estudi pot enteranyinar-ne la percepció, pel mateix procés de socialització a què més tard em referiré. L'altra tècnica qualitativa utilitzada per a l'aproximació a la perspectiva *emic* ha estat l'entrevista. Així, s'efectuaren cinc entrevistes a preguntes obertes i

d'ampliació. En la tria dels informants es tingueren en compte diverses variables com ara: diferents grups d'edat; condició social i formació acadèmica; ser o no ser creient, i ser o no ser resident al poble. Finalment, es buscà la figura del capellà per disposar d'una informació més àmplia.

S'escolliren dues informants del sexe femení, una d'estatus mitjà-alt, amb nivell d'estudis universitari i resident al poble (informant A), i una altra d'estatus mitjà-baix amb nivell d'estudis bàsic i no resident al poble (informant E). Els altres tres informants (de sexe masculí) es distribuïen de la següent manera: un d'estatus mitjà-alt, nivell d'estudis universitari, i resident al poble (informant B); un altre d'estatus mitjà, nivell d'estudis bàsic i resident al poble (informant D), i, finalment, la figura del capellà (que indicarem com a informant C).

D'entre les hipòtesis plantejades, la principal es presentaria així:

- L'enorme èxit i la ressonància a nivell local (i en cert sentit extralocal) de la Festa, i sobretot de la processó, del Sant Crist del Pont d'Armentera, estaria determinat per dues causes que a primera vista poden semblar contradictòries, a saber: en primer lloc, el progressiu fenomen de secularització que s'ha desenvolupat al llarg d'aquestes últimes dècades, ha produït que la primigènica funció religiosa que posseïa la Festa del Sant Crist hagi cedit part de la seva funcionalitat a la dimensió social i identitària, on tot el poble pot realitzar un acte de *comunitas*, i on s'expressa tot el sentiment de pertinença a la comunitat. En aquest sentit, la imatge històrica del Sant Crist vindria a concentrar tot aquest sentiment, en una processó carregada d'elements simbòlics.

Nogensmenys, i aquesta seria la segona causa que explicaria, sobretot, la massiva assistència de joves a la celebració, la processó seria un reflex de la funció socialitzadora que l'Església catòlica té encara avui dia en les zones rurals (si més no en l'estudiada aquí). La processó del Sant Crist constituïria l'espai per excel·lència on es determinaria la inclusió dels individus a la comunitat, a través de tot un seguit de ritus de pas preparatoris. Tots aquests factors configurarien la religiositat dels individus de la comunitat. I seria, doncs, aquesta religiositat un altre dels motius que explicaria la popularitat de la festa.

L'altra hipòtesi plantejada (i que quedarà desmentida al llarg del treball) consisteix en:

- La Festa del Sant Crist és un acte social amb la finalitat d'expressar les diferències socials, actuant com un aparador on cadascú vol aparèixer millor que l'altre i marcar així la seva diferència.

El Pont d'Armentera i el "favor napoleònic" (llegenda del Sant Crist)

El Pont d'Armentera és un petit poble d'uns 600 habitants situat a la zona nord de l'Alt Camp. Amb un relleu accidentat, l'economia local és de tipus mixt, on les indústries són alternades amb l'agricultura de regadiu, tot i que en les últimes dècades s'ha trobat perjudicat per la recessió econòmica. Durant els mesos d'estiu, una part important de gent estiuueja a la població, la majoria dels quals tenen algun tipus de lligam familiar amb el poble. La celebració religiosa més important que se celebra al llarg de l'any és la Festa del Sant Crist, que té lloc el dia 3 de gener.

De temps immemorial existí al Pont d'Armentera la devoció al Sant Crist, la qual augmentà als primers anys del segle XIX quan, segon la tradició, la santa imatge lliurà de la invasió francesa l'any 1809:

“...a l’any mil vuit-cents i nou
l’exèrcit francès entrà
i el tropell que ocasionà
cruel, gran i pesat fou;
els pobles del veïnat
sofriren amargs dolors...

Essent El Pont temerós
de les legions desbordades
al moment us votà a vós,
sortint en sort tres vegades.
Del poble en aquell estat
fóreu vós el defensor...

Tots els pobles catalans
els francesos saquejaven
i cruels assassinaven
els nostres veïns germans;
però al Pont passà el furor
de l’enemic irritat...

Al dia tres de gener
és vostra Imatge sagrada
tots els anys obsequiada
pels miracles que va fer.
La vila i el veïnat
fan tal festa de bon cor.”¹

A l’Arxiu Diocesà hi ha un document datat el 1818, que és la còpia d’una acta notarial subscripta el 1815 i, per tant, molt propera als esdeveniments. En aquesta acta es diu que els regidors de la vila volen donar compliment a l’acord del 3 de gener dels “caps de casa” pel qual s’ha d’agrair, en tot temps, la protecció rebuda dels sants d’especial devoció de la vila: Sant Crist, Sant Nom de Jesús, Mare de Déu del Carme i del Roser, Immaculada Concepció, Verge de la Candelera i de l’Esperança, Santa Magdalena, etc.

Es va voler concertar per sorteig a quina advocació calia rememorar la intervenció divina durant aquells estralls de la guerra i sortí el nom del Sant Crist. Així doncs, se celebra aquella diada votada el 3 de gener de 1809 amb dos actes principals: l’ofici solemne i la processó de la imatge del Sant Crist que és passejada pels principals carrers del poble. Pel que fa als goigs cantats durant la processó, n’existeixen dues versions, de les quals la més antiga és del segle passat. L’any 1935 es féu una nova versió dels goigs.

Així doncs, aquesta llegenda del Sant Crist podria incloure’s en l’ampli grup de llegendes i tradicions forjades durant la invasió napoleònica. Seria el petit “favor” que la invasió napoleònica atorgà a l’Església catòlica.

Socialització i ritus de pas

La massiva assistència a la processó del Sant Crist es podria entendre des del punt de vista de la secularització religiosa d'aquests últims temps. És a dir, que la primitiva funció religiosa s'ha substituït per un altre tipus de funció, normalment recreadora d'identitat. Aquest, no ho neguem, és un dels motius que n'explicaria l'èxit. Però no ho explicaria tot. Hi ha alguna altra cosa que fa que la gent visqui amb tanta intensitat i devoció aquesta festa. I, sobretot, hi ha un altre text que fa que els joves del poble, gairebé en la seva totalitat, no hagin deixat d'assistir mai, des de petits, a la processó.

Aquesta gran part de joves assisteixen a la processó perquè són *creients* i, tot i que no tinguin massa ben definit el concepte de Déu amb el qual creuen, tenen molt clar que creuen en el Sant Crist del Pont:

“Jo no crec amb el Déu cristià, ni amb la vida del Sant Crist tal com està explicada a la Bíblia (...) però amb el Sant Crist del Pont sí que hi crec, però no és aquell Sant Crist dels miracles dels pans i tot això, és com si fos un altre diferent. Quan penso amb el Sant Crist, em ve la imatge del del Pont (...) jo el tinc com el meu patró, abans de la Moreneta ve el Sant Crist.” (A)

“Jo em considero catòlic no practicant, perquè la meva pràctica religiosa ha anat a menys ja que des dels deu anys fins als setze-disset que hi vaig ser constantment, el fet de ser escolà, llavors clar, entenent com dues etapes, l'una la de catòlic practicant i l'altra la de catòlic no practicant, doncs certament he anat a menys, però en quant als valors segueixen sent els mateixos, segueixo compartint els mateixos valors i criteris que em vaig valer, i em vaig seguir allavorens (...) se'ns ha transmès molt més com a acte cívic i social, que se celebra dintre la comunitat, com a acte que aplega gran part de la gent que vivim aquí.” (B)

“Jo crec a la meua manera, jo crec en Déu, però en la religió i tot això no, no m'agrada tal com ho enfoquen els mossens i tot... [Amb el Sant Crist] sí que hi crec (...) sempre, no sé, potser perquè és el fill de Déu, amb Déu i Sant Crist sí que hi crec, però res més (...) Jo quan penso en Sant Crist, em ve la imatge del que està allà penjat a la creu de missa, sempre l'he vist...” (D)

L'educació i l'aprenentatge inculquen els valors humans que més tard formaran la personalitat de l'individu. Per Berger i Luckmann (1988), el procés d'enculturació o socialització es desenvolupa en una interacció dinàmica i constant entre el nivell social (aquell que constitueix la trama social—grups primaris, d'iguals, de veïns, treball; xarxes socials de tipus divers—) i el nivell institucional, constituït per les institucions existents en els nostres sistemes socioculturals. És a dir, el nostre univers cognitiu està determinat pel context social en el qual ens desenvolupem.

Penso que la transmissió de valors religiosos, la vivència de la religiositat i, fins i tot, l'obligació de participar en els actes religiosos és molt més gran en ambients locals, reduïts i, en cert sentit, aïllats. En el cas que estem estudiant, podem comprovar això en

l'exemple de la transmissió oral (no escrita) de la llegenda del Sant Crist. Tots els entrevistats coneixien, més bé o més malament, la llegenda:

“Quan havien d’entrar les tropes franceses, als Estenedors [zona del poble] hi havien robes esteses i no van entrar perquè els soldats es van creure que eren gent que anaven a defensar el poble. I després la gent del poble van fer un sorteig amb els sants a veure quin era el sant que havia fet el miracle, i va sortir el Sant Crist, però van dir que no podia ser perquè ja el tenien, i llavors van tornar a treure un paper i va tornar a sortir el Sant Crist; i una tercera vegada, va tornar a sortir el Sant Crist.” (A)

“La conec, però la conec allò per quan se m’ha explicat de molt jovenet, és a dir, és que és una llegenda que potser hem pecat d’això, de no tenir-ho clar en quant a la seva transmissió, de generació en generació, és una llegenda que s’ha tancat molt en aquest cas, i que no hi ha hagut aquest interès en divulgar-la (...) A mi mateix em resultaria ara mateix difícil d’explicar-la, perquè se’ns ha transmès de petits.” (B)

“Sí, de petit me l’havien explicat. És aquella de la votació, que votaren tres vegades, i les tres va sortir el Sant Crist. Sí, és una història molt bonica.” (E)

O també s’hi pot anar per “tradicció”, perquè “sempre s’ha fet així” i perquè “ho fa tothom”. Aquest seria un altre dels indicadors de fins a quin punt la pressió i la coacció social implícita “modela” el comportament dels individus:

“Jo hi he anat perquè hi anava tota la gent, sempre m’ha agradat anar-hi (...) Com que és una cosa que sempre fa el poble, i sempre ho he vist que ho fem, no sé, sempre hi he volgut anar, i sempre hi aniré (...) Quan s’acaba la processó, passo d’anar al discurs del mossèn.” (D)

“Bueno, com que de petita sempre veníem amb els meus pares de Barcelona, per la processó, sempre veníem, doncs de gran també hi vas, ja no t’ho plantejes (...) agafes i vénis, perquè sempre ho has fet així.” (E)

“Jo crec que creu poca gent, els iaïos sí, però la majoria del jovent hi va perquè, no sé, sempre hi ha anat des de petit, i vol sempre anar-hi, però de creure en Déu, perquè arriben allà, fan, i passen (...) I poden creure (en el Sant Crist), però no sé, no sé, ara la joventut no està molt religiosa.” (D)

“La majoria de la gent hi va perquè sempre hi ha anat, i per continuar la tradició.” (D)

“A mi em sembla que la gent (...) i ha de tot, no? Però segurament que hi va gent de tot, i la gent que hi ha anat perquè hi ha anat sempre, no? i a més

a més hi ha de creure la gent per què sinó no vindria tanta gent de fora (...)
 La gent que no hi creu hi va per que hi va tothom, i la gent que hi creu és
 perquè té fe (...) La gent jove segurament que hi van perquè hi han anat
 sempre, i hi han d'anar (...) a lo millor els hi fan anar obligatòriament (...)
 La gent que no hi va potser no són del Pont.” (A)

D'altra banda, cal introduir un nou aspecte en la dimensió socialitzadora: la dels ritus de pas.

La variabilitat de les condicions estructurals de la societat provoca una modificació constant de la simbologia sagrada (i no sagrada) que subministra marcs d'idees generals que donen forma significativa a les experiències humanes. En aquest sentit, els ritus de pas s'adapten i es readapten a les noves condicions socioculturals.

Aquest seria l'exemple de la processó del Pa Beneït que es realitza el migdia de la Festa del Sant Crist. En el seu origen, aquesta processó podia significar una “preparació” per a les fadrines que anaven a casar-se: seria un ritus liminar o de marge, en el sentit en què ho diu Van Gennep (1981:20).

“Hi ha la costum al poble de preparar-ho, i preparen una sèrie de plàteres amb pa per beneir-lo dintre missa, al començament de la missa. Aleshores la festa comença precisament amb un grup musical, i vénen aquestes noies, deu o dotze, amb les plàteres plenes, i aleshores fem l'entrada. Aquestes noies entren rere nostro, o sigui, que al saló parroquial estem preparats nosaltros, tots els sacerdots, i entrem nosaltres, amb la creu alçada i al darrere vénen aquestes noies, que també entren dintre de l'església. I llavors el primer que fa el rector és beneir aquest pa, i aquest pa llavors el tornen al saló parroquial, on hi han les taules preparades, i llavors el tallen a trossos, mentre fan la missa, i al final de la missa es distribueix en honor del Sant Crist. A la missa sol predicar un dels exectors, perquè es vegi una cosa de més tradició, eh? els que han estat aquí. Es fa una missa lo més solemne possible dintre de les possibilitats (...) Feta la missa al final, el rector dóna les gràcies a tothom, i llavors el rector invita la gent a la processó, i llavors diu als homes que es quedin perquè treguin ja, diguéssim, el tabernacle de dalt del Sant Crist, perquè el preparin ja per la processó (...) I d'aquesta manera ja el tens preparat aquí (...) [La processó del pa beneït] sempre ho han fet les noies, perquè abans hi havia confraries, i els confreres podien ser doncs dones casades o solteres. Potser començaven les solteres fins que acabaven a casades, i llavors si elles eren confreres del Sant Crist, doncs allavors elles eren les encarregades del pa. I aleshores a la vegada que van així d'aquesta manera típica vestides també els agrada figurar una mica a les noies.” (C)

En l'actualitat, però, la processó del Pa Beneït pot actuar en una altra direcció, i ser un ritu preparatori per a les nenes que han de realitzar la seva primera comunió. És a dir, seria una reminiscència de l'antic ritu preparatori de les fadrines, però avançat en el cicle vital de la dona:

“Ho organitzen les grans (...) i llavons triaven a les nenes que no han fet la comunió, quan tens 5 o 6 anys, i a partir de llavons vas a passar el pa beneït (...) mentre estan fent la missa, aquestes que són més grans van i tallen la coca [el pa beneït], i després la reparteixen [a la gent que surt de missa] (...) Portem uns mantells, que totes les cases en tenen (...) són molt antics (...) M’han dit que si menges pa beneït no tens mal de coll.” (A)

“És molt evident el fet que sigui una celebració més femenina per quan la mateixa gent que ho porta és exclusivament dones. Té un caràcter més femení que masculí, això és evident (...) Crec que és més un motiu de tradició que no pas de que vingui ja donat així.” (B)

L’equivalent masculí a aquest ritu preparatori de la primera comunió podria ser l’acte de fer d’escolà. Tots els nens del poble, a partir dels 6 anys ha fet alguna vegada d’escolà.

Cal constatar que aquests ritus preparatoris per a la realització de ritus més importants (en aquest cas, la primera comunió) deixen de fer-se, en la majoria dels casos, un cop s’ha realitzat la fase d’agregació. És a dir, les noies deixen de portar el pa beneït un cop han fet la comunió “perquè fa de canalla”, mentre que els nens també passen el relleu als més petits en pic han fet la comunió.

Tornant a la processó del Sant Crist, podem observar com aquí també existeix una diferenciació sexista (la paraula no és usada malintencionadament) i un canvi d’estatus en diferents fases vitals de les persones:

“Els homes..., l’home té que portar una atxa, no hi pot anar al Sant Crist amb un ciri per que no queda bé (...) Jo crec que per demostrar que tenen més fe, ha de portar el ciri més gros (...) Això el dia del Sant Crist, per Setmana Santa no passa això.” (A)

“No crec que sigui una qüestió de discriminar a una i a altres, crec més que és un acte que ho porta la naturalesa, no? El fet que un home estigui més propens a portar, en aquest cas, una atxa pel pes que aquesta té. Però en el meu cas jo sempre he portat ciri. Per això penso que no és un signe de discriminació d’uns cap a altres, sinó un fet que està a la mà d’un mateix, el voler portar-la d’una o altra classe. Jo no li dono més importància de la que té. Crec que és una qüestió que no marca, tot i que queda palesada la diferència entre homes i dones.” (B)

“Les atxes pesen més, poden fàcilment embrutar els vestits (...) no són tan elegants, però no han dit mai a ningú que les dones hagin d’anar amb ciri, i els homes amb atxa (...) Aquestes distincions, nosaltres no ens hi posem, l’Església és molt liberal (...) Abans s’usaven més, però avui dia és una rèmorra d’abans.” (C)

“Jo fa dos o tres anys que ja porto atxa (...) no sé, perquè el ciri feia molt de canalla (...) Ara amb 15 o 16 anys ja l’agafen, però les noies sempre porten ciri (...) L’home sempre ha sigut més fort, i porta això, i a més, una dona no queda bé portant allò tan gros.” (D)

“Doncs les dones que més o menys van al mig de la processó, per allà on va el Sant Crist i la Mare de Déu, doncs aquestes dones comencen a cantar, les que s’ho saben eh?, canten els goigs del Sant Crist, els antics i els moderns. Jo també els canto. No tots perquè tots no me’ls sé, però canto trossos, els que em sé (...) Comencen a cantar les dones més grans, les que se’ls saben tots, i després s’hi van afegint les altres...” (A)

“Jo pràcticament no me’ls sé, com que no sóc d’aquí, però m’agradaria cantar-los (...) Suposo que ho canten les dones més grans, que se’ls saben, i algunes noies joves, quan se’ls comencen a aprendre...” (E)

“El Sant Crist? Doncs ho porten els hòmens. El Botella, el Mel... aquets que estan forçuts. Mai falta ningú que ho vulgui portar, no?” (B)

“A més a més [les dones] hi afegixen aquella imatge de la Mare de Déu que també té un baiart, un petit tabernacle, eh? i les senyores, juntament amb tots els homes que porten el Sant Crist, elles adornen molt bé aquesta Mare de Déu que també el porten les dones, o sigui, que hi ha dues imatges a la processó que es passen, no?” (C)

En resum, podem dir que en la processó hi ha dos espais clarament diferenciats per sexe, el masculí i el femení. I en cada espai, hi ha una espècie de ritus de pas preparatoris en dues fases diferents de la vida:

- En el cas del sexe masculí, el pas de nen a noi; i el pas de noi a home. El primer estaria simbolitzat pel pas de portar ciri a portar atxa, mentre que el segon se simbolitzaria per la permissibilitat, un cop s’és més gran, de portar el baluard amb la figura del Sant Crist.

- En el cas del sexe femení, hi hauria el pas de nena a noia i el pas de noia a dona. En un cas estaria representat pel fet de poder cantar els goigs (més o menys a l’edat en què els nois ja poden portar atxes), mentre que en l’altre cas el canvi d’estatut de noia a dona se simbolitzaria pel fet de portar el baluard de la Mare de Déu:

nen/noi; nena/noia; noi/home; noia/dona

Aquesta anàlisi, potser excessivament estructuralista, donaria a entendre una nova dimensió dintre del teixit d’actes rituals que convergeixen durant la celebració de la Festa del Sant Crist. I també serviria per demostrar que la participació i l’èxit de la processó respondrien a alguna cosa més que a un acte ritual de manifestació de la identitat local. Hi hauria l’element de la religiositat viscuda pels propis actors socials. Anem tot seguit a analitzar aquestes dues dimensions.

Religiositat i secularització

Un cop assenyalada la importància socialitzadora-ritual que posseeix la Festa del Sant Crist, podem ara precisar amb més claredat la doble funcionalitat de la cerimònia. Veurem, en primer lloc, com la processó és un acte on els feligresos poden expressar el seu sentiment religiós i, més tard, com s'aprofita al mateix temps aquesta cerimònia per realitzar un acte de *comunitas*, o de manifestació de la identitat pontorrina.

LA FUNCIO RELIGIOSA

Per Geertz (1990:87-118), la religió és capaç de modelar l'univers del creient, en el sentit que determina les seves motivacions i els seus estats anímics. Al mateix temps, té la capacitat de formulació de concepcions d'un ordre general d'existència, amb la finalitat de poder racionalitzar allò "irracional" per l'enteniment humà, i formular a través de símbols un ordre del món que expliqui les ambigüitats i les paradoxes de l'experiència humana. Una tercera funció de la religió seria la de modelar, a través de tot el seu sistema simbòlic, el paisatge del món del sentit comú. I, finalment, una última funció seria la de legitimar les conceptualitzacions (o significacions) dels fenòmens de la vida.

Aquest últim aspecte s'aconseguiria per mitjà del ritual, el qual representa un lloc de trobada entre el món viscut i el món imaginat. La representació simbòlica ritual és tant una formulació d'una concepció religiosa general com l'experiència plena d'autoritat que la justifica i que fins i tot obliga a acceptar-la.

Tornant a la processó del Sant Crist, aquest seria el lloc on convergeixen i s'entrecreuen els dos móns diferents, el conegut i el desconegut, el real i l'imaginari, el de la vida quotidiana i el de l'experiència mística. La majoria de la gent va a la processó perquè *hi creu*, perquè el seu món està ordenat i dotat de significació per l'experiència religiosa.

D'aquesta manera, la festa es viu amb una religiositat important i especial:

"Era el dia de la Festa Major (...) és diferent, és un concepte diferent de (...) la Festa Major d'Hivern de la d'estiu, està enfocada en plan més religiós (...) Anàvem a passar el pa beneït, les nenes, no?, i no sé, te'n vas a missa, després a fer el vermut, i és festa major, el que passa que després doncs és més, lo que és a la tarda, és més religiós (...) Ara ho visc diferent, ara aquest dia m'aixeco just per anar a missa (...) després el mateix (...) després te'n vas a processó per que (...) per què hi vas! ah, ah (...) per què t'hi fan (...) no!, com que hi has anat sempre i t'agrada, és, és emocionant, jo trobo que és emocionant (...) Després te'n vas a casa, sopes, i si hi ha festa major balles i si no, no, ah, ah (...) Penso que és una festa que no es perdrà mai, per molts anys que passin." (A)

"Jo no he vist que hagi experimentat grans canvis la festa, del que és la processó en si. Canvis aliens sempre n'hi ha hagut (...) Per norma general acostumo a anar sempre a la processó. Hi ha hagut algun any que he anat a la missa del matí, però ja et dic, acostumo a anar només a la processó del vespre, i poca cosa més." (B)

“Dia especial, especial, no ho és com a fet allò molt rellevant, però sí per quan a lo que és la nostra festa d’hivern, com a dia més assenyalat, és a dir, entenent com a festa d’hivern i com a festa d’estiu, que poden dividir nosaltres l’any, doncs sí que és el dia més rellevant, perquè lògicament és el dia del Sant Crist, i tant la seva connotació religiosa com en quan després a connotació social, sí que està per damunt de la resta de dies que se celebren...” (B)

“Hi ha un silenci molt gran (...) no van a veure-ho, van a la processó, únicament si hi ha alguna persona malalta o impedida, surt allí al balcó (...) En un poble té bastant de valor la tradició, eh? i hi van per això, però si un no hi cregués, com que no s’obliga a ningú, jo crec que podria deixar d’anar-hi. Ara, si tingués por que algú li digués, “caram, que no creus tu?”, no ho sé, això no em consta a mi, però també podria ser que ho fes (...) per costum, i no fos, com si diguéssim, com un homenatge de fe, tal vegada. Però, si hi va inclòs (...) ja és una confessió de fe, si jo sóc cristià i catòlic, avui dia que, ja sabem lo que impera en el món, no? l’agnosticisme, i “jo sóc ateu”, i aquestes coses que diuen les dones (!), que no ho son en veritat, perquè aquesta gent cada dia resen (!!!), eh, comprens, perquè tots ells són batejats, i hi haurà el 5% com a màxim que no ho estan (...) doncs tota aquesta gent hi van, comprens?, fins al final. I després tothom vol tocar el Sant Crist i besar-lo, això és una de les coses que la tenen com a molt sagrat, eh?” (C)

Nogensmenys, aquesta intensa religiositat no és igualment percebuda pels individus joves de la comunitat. Existeix un cert recel a confessar que un és creient i, sobretot, a manifestar públicament que és practicant. Aquest fet suposaria una enorme paradoxa, ja que si bé fa cosa dir als amics que te’n vas a missa un dissabte al vespre, el dia de la processó del Sant Crist ningú no posa en dubte que tothom hi anirà, joves i grans, homes i dones:

“Fa por reconèixer que tens fe, sobretot entre els nois, més que entre les noies (...) Ara la gent no va a missa perquè no treu cap a res... entre els joves quedaria molt malament dir que te’n vas a missa, el dissabte, però el dia del Sant Crist i el de la Festa Major no queda malament (...) com que hi va tothom no tenim vergonya i hi anem tots a missa. Queda malament dir als amics que te’n vas a missa, no quedes com un home (...) però no per això deixes de creure.” (A)

“Jo veig que avui dia costa molt dir que te’n vas a missa (...) és algo, no sé..., jo no hi vaig, no sé, perquè les meves amigues, no hi van cap, és algo estrany. El dia del Sant Crist? Sí, home, aquell dia has d’anar-hi, perquè sempre hi vas, hi va tothom, aquell dia.” (E)

Caldria rectificar quan més amunt dèiem que això suposa una paradoxa. Per a l'actor social això no suposa cap mena de contradicció, ja que té perfectament assumit "quan toca" i "quan no toca" anar a missa o participar en actes religiosos. L'experiència religiosa implica un organitzar-se la vida en el qual un no es qüestiona ni es pregunta (generalment) sobre els actes que fa. Aleshores, cal barrejar la participació activa en la processó del Sant Crist i la insignificant participació en actes religiosos durant la resta de l'any, en el context de la vida ordinària, com dos fenòmens que formen part de la cosmovisió social i que no es contradiuen entre ells.

D'altra banda, la interpretació que fa l'Església sobre l'enorme popularitat de la Festa del Sant Crist no deixa de ser curiosa:

"Aquí la gent obté moltes gràcies, si ho veiessis (...) és la fe que els duu, potser el fet de no anar avui dia tant a missa (...) però potser en substitució de la seva absència, diguin "jo ofereixo això senyor, accepteu això", però crec que moltes vegades obeeix a demanar gràcies, perquè la gent està malalta, ho veus, casi tothom va a parar als hospitals, tenen mals, eh!, i després la gent, com que treballen dur, molt dur, a qui la gent, no, acostumats, homes i dones a treballar molt, casi sempre estan actius, doncs aleshores estan desgastats i llavors necessiten, és clar, que Déu los hi doni salut, etcètera, vénen a demanar gràcies, jo crec que és degut a la fe, a la fe concretada en la figura del Sant Crist." (C)²

LA FUNCIO SOCIAL

Un cop vista la dimensió religiosa que implicaria part de la popularitat de la Festa del Sant Crist, és hora ara d'immiscir-se en la social.

En primer lloc, cal fer esment al tema de la secularització i, més concretament, al fenomen de les revitalitzacions culturals. Jimeno (1993), quan ens parla de les revitalitzacions dels rituals en processos de transició política, afirma que aquestes revitalitzacions aconsegueixen diferents fites socials a la vegada:

- Redueixen tensions en moments de canvi social ràpid.
- Estableixen nous espais comuns on poden participar tots els membres dels grups i tots els grups.
- L'autoafirmació dels seus membres.
- Aquestes noves reunions públiques són voluntàries i gratificants per als que hi participen.
- Són autoexpressives.
- Són moviments identitaris, que utilitzen símbols.
- Són fortament festius.

Si bé en el cas que estem estudiant els canvis que la transició política ha pogut crear a nivell estructural en la comunitat del Pont d'Armentera no siguin del tot clars (o almenys jo no he tingut el temps suficient per analitzar quins eren aquests canvis), crec que el fenomen de les revitalitzacions introduït per Jimeno es pot aplicar quant a objectius, és a dir, pel que fa a les finalitats buscades per aquestes revitalitzacions rituals: l'autoafirmació dels individus en un ritual de manifestació de la identitat comunitària.

Aquest dia, el 3 de gener, es manifesta el sentiment comunitari amb la trobada de tota la gent del poble, minuts abans de la processó, a la plaça de l'Església. Cap dia més a l'any surt tanta gent al carrer ni s'aplega en un mateix lloc. Aquest dia és una ocasió per poder veure a tothom del poble:

“Doncs jo veig molta gent que, clar, com que visc fora, no veig casi durant l'any. Aquell dia veig gent que ja ni me'n recordava. Està bé això, no?” (E)

Un aspecte que m'agradaria ressaltar és que, des del punt de vista dels individus, a vegades es percep aquesta funció social d'aplegament comunitari que té la processó, és a dir, s'és conscient de l'acte d'agermanament que s'està duent a terme i del que allí es vol manifestar:

“Jo crec que el fet d'apuntar-se a aquesta festa és més com un acte social que un acte pròpiament religiós, és a dir, com a acte pròpiament religiós el ser creient o no en aquest cas, en el jovent, no crec que atenyi tant, perquè durant la resta de l'any tots en som molt conscients del fet de si hi anem constantment o no, en aquest cas, a la celebració d'altres actes religiosos. És més social que religiós (...) ara és més de comunitat, el fet d'anar-hi (...) El fet que normalment només vagin a missa la gent més gran de 50 anys demostra que la celebració del Sant Crist és més un acte social, perquè aquell dia sí que hi van els joves, els quals durant la resta de l'any no van mai a missa (...) No ho veig com una celebració amb molt de ressò religiós com té, perquè és que en té, sinó el ressò social que implica el ser d'aquí i el ser una de les més celebrades per tots el que vivim aquí. Llavors fa que ja no hi hagi certa repulsa que hi ha la resta de l'any en la majoria de les celebracions que s'hi fan, com el dissabte o el diumenge. Hi ha una repulsa pel que es refà a la pràctica quotidiana, però a la pràctica de celebracions sí si són festes com aquesta o Santa Magdalena (...) Representa un ajuntar-se de la comunitat que en d'altres celebracions potser no es dona el cas, no?” (B)

“[Aquest sentiment de comunitat del poble] ve marcat per la gent que en aquell moment hi ha, és a dir, el fet que hi hagi més gent o no, et sents més unit, o al contrari, més esgarriat (...) el sentiment ve marcat per la gent que hi som en aquell moment.” (B)

I, a més a més, es percep la Festa com una cosa única i especial del poble, fet que ajuda a reforçar el caràcter idiosincràtic i identitari de la comunitat:

“Jo penso que ho hem pogut veure tots com, a mesura dels anys, ha anat de cap a caiguda el tema de la religiositat en quant a ser practicant. D'anys enrere ha anat decaient (...) En el cas concret de la processó, crec que al ser una de les festes de més ressò, allavors fa que sigui una de les més

frequèntades per la gent. Crec que hi va tanta gent perquè el fet que sigui una festa que ateny a aquí, que difícilment se celebra en d'altres llocs, i perquè és la festa d'hivern d'aquí, algo molt d'aquí, una festa que la majoria de les vegades en molts d'altres llocs ja ni se celebra i aquí encara perdura. Es viu molt més que d'altres celebracions (...)" (B)

Per últim, la processó és un acte que aplega i reuneix tots aquells que, d'una o altra manera, se senten pontorrins:

"El fet de ser una tradició que s'ha mantingut al llarg de tants anys, com és el nostre cas, doncs en facilita les coses com perquè gent de fora vingui aquí tal vegada encuriósida. El que vingui tanta com ve? Doncs és un cas estrany de tanta gent, no? Crec que és pel fet d'haver-se mantingut com una cosa molt d'aquí... Molta gent de la que en són familiars, no tots són forasters en el sentit estricte, sinó molts d'ells en part són molt d'aquí en quant a família que tenen aquí. Jo diria que sí, que se senten del Pont... El fet que aquí se celebri més també vindria donat pel fet que ha estat una qüestió d'elecció dels mateixos que hi viuen, és a dir, el fet que unes festes es mantinguin i se celebrin d'una determinada manera ve marcat també per la gent que hi viu allí, perquè nosaltres l'hem apoiat, ve determinat per la gent que hi viu en la comunitat." (B)

"La gent de fora ja ho saben, ells de tradició... Es fan caure sobretot el dia més sagrat per a ells, el dia del Sant Crist, i perquè es veu tanta gent, eh?... Tots tenen alguns lligam amb el poble... Ho recorden molt, eh, la gent, el Pont." (C)

En resum, podem concloure dient que la Festa del Sant Crist deu la seva enorme popularitat al fet d'actuar en dues vessants, la religiosa i la social, cosa que omple de significació aquesta cerimònia i li garanteix la seva continuïtat.

"La Creu Il·luminada": anàlisi simbòlica de la processó

Per tal de legitimar-se i omplir-se de contingut, les dues funcions principals de la processó creen i disposen d'un seguit d'elements simbòlics. Tal com assenyala Geertz (1990:89), la funció dels símbols sagrats seria la de *"sintetitzar el ethos de un pueblo —el tono, el carácter y la calidad de su vida, su estilo moral y estético—y su cosmovisión, el cuadro que ese pueblo se forja de cómo son las cosas en la realidad, sus ideas más abarcativas acerca del orden. En la creencia y en la práctica religiosas, el ethos de un grupo se convierte en algo intelectualmente razonable al mostrárselo como representante de un estilo de vida idealmente adaptado al estado de cosas descrito por la cosmovisión..."*. És a dir, la presència d'elements simbòlics és fonamental per a qualsevol cosmovisió social que vulgui dotar de caràcter als seus integrants.

En el cas de la processó del Sant Crist, els elements simbòlics actius denotarien un cop més la seva doble funcionalitat, ja que aquests símbols actuen legitimant les dues dimensions. Anem a veure-ho.

LA CREU

Com pot observar-se en el plànol de la població, la processó segueix un recorregut que creiem que no és causal. L'estructura dels carrers de la població és encara medieval. Aquesta disposició urbana en què els dos carrers principals del poble s'entrecruaven de forma perpendicular era molt freqüent en aquella època.

La processó parteix i finalitza a l'església, fa una volta al poble i passa pels carrers principals, els quals, curiosament, formen una creu (vegeu figura 1).

Des del punt de vista religiós, la simbolització sembla que sigui evident. Ara bé, aquesta disposició del recorregut pot tindre també una connotació des del punt de vista social, ja que el trajecte de la processó, a part d'englobar els carrers principals i més concorreguts de la població, abraçaria els quatre punts cardinals, és a dir, intentaria simular la "totalitat" de la vila:

“Crec que és més una qüestió d'intentar abraçar no la seva totalitat perquè és impossible, però sí per abraçar lo més possible pel que fa a l'interior del poble.” (B)

LA LLUM

La lluminositat i el silenci són les principals característiques de la processó. Si abans hem fet referència al paper dels ciris i les atxes com a elements rituals, aquests també són elements que doten de llum la comitiva.

Però hi hauria encara un altre element que adquiriria més importància: la lluminositat que el poble ofereix al pas del Sant Crist, mitjançant la col·locació de files de bombetes als seus balcons i a les seves finestres, i l'obertura de les seves entrades.

Simbòlicament, la llum és signe de fe, de fidelitat i de puresa. La gent demostra la seva fe donant més lluminositat al pas del Sant patró, com una manera d'il·luminar la creu que els guia. Així quedaria reflectit en la primera estrofa dels goigs al seu honor:

“Oh! dolça imatge venerada
des de l'avior, per nostra gent!
De la fe sou torxa ablamada
que no l'apaga cap mal vent.
Feu, Jesucrist, que el nostre poble
sia creient i fort i noble
sota la llum de vostra creu!”

És a dir, a part de ser símbol de fe, la Creu Il·luminada ha de ser la guia que ha de dirigir el poble.

Els informants veuen així l'aspecte de la lluminositat:

“(…) en senyal de festa. I després si (...) passar el Sant Crist encara més, perquè el Sant Crist quedí il·luminat, que tu saps que per exemple per la missa es necessiten sempre dos ciris encesos com a mínim, eh? (...) doncs aleshores sempre és més senyal de festa si hi ha més ciris i més bombetes,

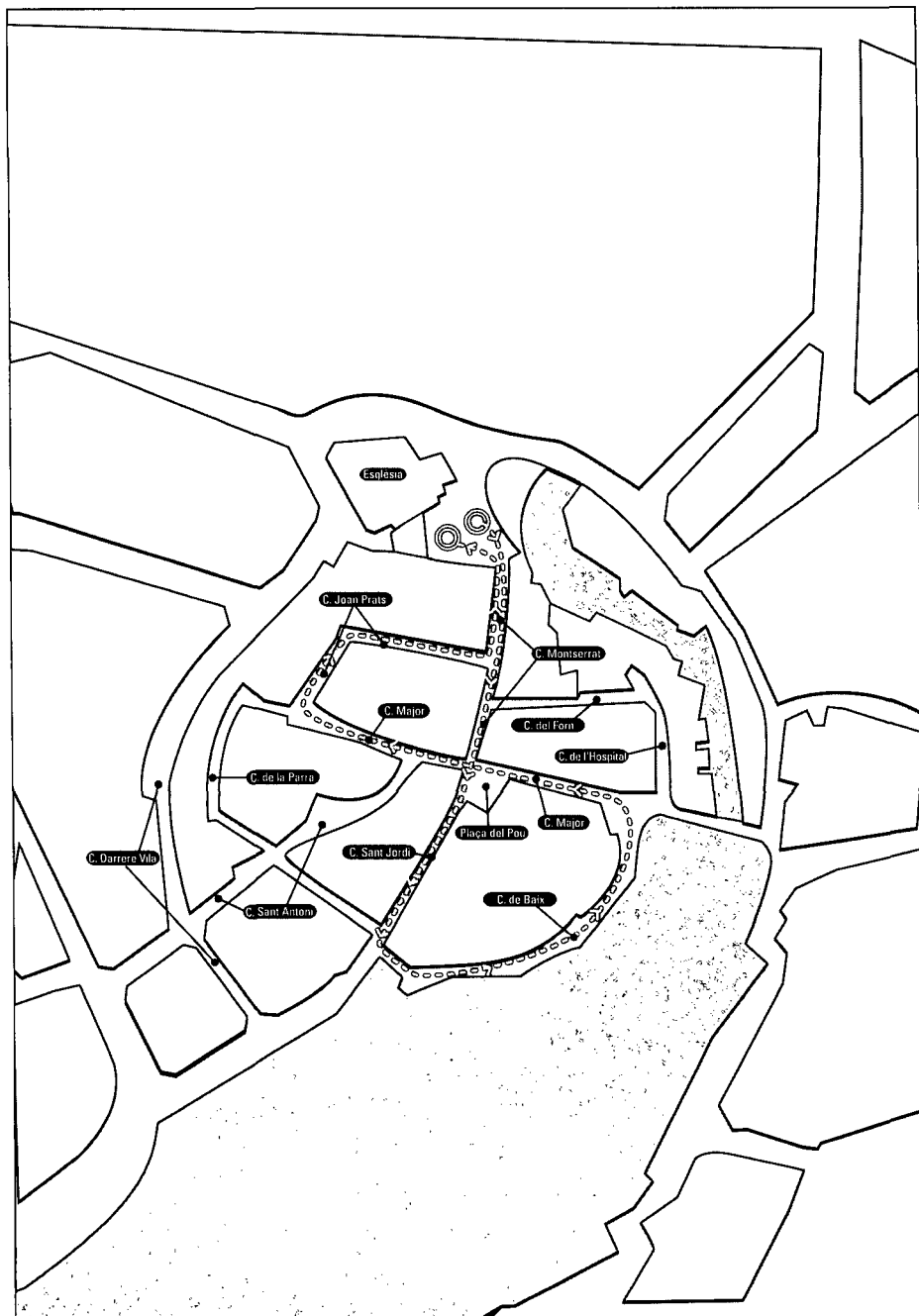

Fig. 1. Recorregut de la processó

per exemple un dia, tot està encès (...) Aquí, encara gràcies a Déu, no hi ha hagut, diguéssim, escarments d'invasions de cases, de robatoris de cases massivament, no? I la gent, doncs, encara és senyal de, no sé, com si volgués donar entrada al Senyor, eh? (...) És com a senyal de la fe que tenen, veus? Després el silenci que hi ha, hi van de petits, de joves, de tots.” (C)

“No sé perquè ho fan, però potser perquè entri (...) perquè Nostre Senyor entri dins de les seves cases.” (D)

Com hem dit abans, hi hauria també una connotació purificadora en el fet d'obrir les portes i les entrades de les cases per on passa la imatge del Sant Crist:

“Potser perquè és símbol de festa, no sé (...) potser com que és el dia que surt el Sant Crist al carrer (...) i que entri, ah, ah, això m'ho estic inventant ara (...) No sé, a casa meva obren la botiga perquè (...) una explicació podria ser perquè el Sant Crist ens guardi durant aquell any, no sé.” (A)

D'altra banda, i des de l'aspecte social, el fet d'obrir les portes i els balcons podria interpretar-se com un “obrir-se al poble”, com un fet que significaria que no es tenen secrets ni coses a amagar al conjunt de la comunitat. Les cases es tornen transparents als ulls dels paisans. La gent, tot al llarg de la processó, passa per davant de les cases que sembla que conviden a l'acolliment, a entrar a la casa, i amb la seva mirada, sembla que facin de jutges de la seva hospitalitat i la seva solidaritat:

“La connotació que pot tindre això no n'és d'altra que la d'oferir un ambient amb més caliu del que no seria si no es fes. És a dir, el fet d'obrir moltes cases les portes i els balcons és tal vegada un fet d'acollida, començant per la mateixa figura del Sant Crist, i d'acollida a tots els presents en la processó. El fet de la il·luminació pot ser per donar-li més ressò (...) com et deia abans, el fet que tingui un caràcter més social que religiós, pot ser que simbolitzi més això, no? L'obrir-se, no tant com a fe que pugui representar, sinó com a obrir-se si hi ha la figura de Crist. Simbolitzaria això, obrir-se a la figura de Crist. I la lluminositat no deixa de ser símbol de Jesucrist, que porta cap al senyor. És a dir, la llum sempre ha estat el símbol per excel·lència que ens porta a la mateixa figura en si, perquè Ell ho és tot, no? Ell és la llum, i llavors clar, la llum és una manera de simbolitzar la figura del Senyor en si.” (B)

“Sembla com si tot el poble se t'obris a tu, a la gent que passa en aquells moments pel carrers (...). Sembla com si la gent vulgués ensenyar tot el que tenen.” (E)

En definitiva, la llum, com a símbol sagrat, uneix la comunitat com en una mena de prova sobre la seva solidaritat, i il·lumina la creu que és la que ha de guiar el poble.

EL SEGUICI

“El que obre la processó és sempre la creu, amb dos ciris, no? que li fan costat els escolans (...) nosaltres ens posem del mig en enrere, cap enrere, i aleshores, al mig, hi van les dones amb la Mare de Déu, sigui davant o enrere del Sant Crist, normalment darrere, i tots els sacerdots que queden invitats, doncs ens posem tots al darrere... i aleshores seguim el ritme i és una processó més aviat silenciosa, només es canten els goigs.” (C)

En l'estructura de la processó poden distingir-se tres zones ben diferenciades, les quals estructurarien i donarien forma a la marxa. L'espai central i preeminent, l'ocupen els baluards del Sant Crist i la Mare de Déu, mentre que a ambdós extrems del seguici (inici i final) s'hi situarien els representants de l'Església. La situació de les figures religioses en el centre de la processó pot simbolitzar la disposició i l'homenatge que el poble ha de retre a aquests elements sagrats i, fins i tot, la seva submissió:

“Si l'any mil vuit-cents nou
entraren malvats exèrcits, ací estranys,
i als nostres homes respectaren
i en nostres llars no hi feren danys.
Feu, Jesucrist, que el nostre poble
sia creient, fort i noble
postrat al peu de Vostra Creu!”

Es crea clarament una estructura de jerarquia, on la creu del Sant Crist ocupa el lloc més sobresortint. L'Església, com a representant del Jesucrist a la terra, obriria i tancaria la marxa.

D'altra banda, cal analitzar el paper que el clergat té en aquest poble. En primer lloc parlarem de la *personalitat del capellà de poble com a punt de referència i element central* en la vida de la comunitat.³ El mossèn és tingut com una persona estimada, venerada i respectada. Així ho posa de manifest el fet que se'l convidi sempre, en una o altra casa, a sopar:

“El fet que sigui un poble petit condiona que les relacions siguin més properes, i la figura del mossèn és la figura d'aquell que s'ha d'obrir en tot moment en què se'l demani, i no la persona recta i tancada que se'ns ha ensenyat (...) En el cas d'aquí, al Pont, els mossens han tingut un paper important, perquè ells mateixos comencen per obrir-se als més petits, des que imparteixen l'assignatura de religió a l'escola. La seva figura es veu aquí més clara pel fet que la nostra recerca a ell ens és molt més fàcil per la proximitat.” (B)

“La gent convida els mossens no com a tracte de favor ni en cap cas per afavorir-lo, sinó pel que representa l'acte mateix de portar-lo, és a dir, el

fet de portar-lo no ha de ser considerat com un favor que se li fa. Crec que és pel fet de la integració mateix. És a dir, com que han canviat tant de capellà (...) el fet de convidar-lo crec que és més un fet d'això, de comunitat com a tal, el fet de saber que es pensa en ell, que no se'l té apartat (...) També pot ser un acte d'estima, se'l convida perquè s'hi sent a gust amb aquesta família, o com a acte d'agraïment del que fa.” (B)

“La gent gran sempre ha cregut en Déu, i els hi va bé tenir un mossèn, perquè si ara el traguessin d'aquí al Pont, passaria alguna cosa (...) Abans, quan era més petit, en el mossèn sempre hi confiava, però ara no, en aquest d'ara no hi tingut massa relació.” (D)

D'altra banda, cal parlar del protagonisme del clergat el dia 3 de gener, festa del Sant Crist. A més del capellà del poble i els seus escolans, assisteixen als actes religiosos tots aquells capellans que han estat un temps al poble, per llarg o curt que aquest sigui. Tant a la missa del matí, com a la del migdia, com a la processó del Pa Beneït, i finalment, a la del Sant Crist, els antics capellans ajuden i pronuncien homilies realçadores de l'esperit que uneix el poble aquell dia. Són missatges que destaquen, per damunt de tot, la fe i el fervor amb què el poble ha lloat sempre el seu Sant Crist. A la processó del vespre (la del Sant Crist) aquest conjunt tanca la comitiva juntament amb el capellà en actiu, en aquells moments, al poble. Tot aquest fet, i des del el punt de vista de la funció social de la processó, es podria interpretar com, d'una banda, l'exemple d'unitat i de conjunt que el clergat dóna al poble i, de l'altra, com l'acte de màxima fidelitat que acull tots aquells que han tingut alguna relació amb la localitat. La col·locació de tot el clergat a la cua de la comitiva simbolitzaria la unitat màxima. Al mateix temps, és significatiu que sigui l'Església la que obri i clogui el seguici, com volent deixar a entendre així que és ella la que fixa els límits de la integració dels individus a la comunitat.

Desmentiment de la hipòtesi de l'aparador

Com hem vist fins ara, una de les finalitats principals de la Festa del Sant Crist és la representar un acte simbòlic d'unitat i d'integritat de la comunitat, on tots són oberts a tots, i on els únics elements que destaquen són els estrictament religiosos (figures sagrades i clergat). D'aquesta manera, podem afirmar que durant la celebració de la Festa es viu en tot moment un sentiment d'igualtat i on la diferent condició social és pràcticament imperceptible. És un dia on tothom se sent unit i integrat en la seva comunitat:

“Potser això passa més al migdia [el lluïment personal], quan es passa la coca (...) però després al vespre, ni molt menys.” (A)

“Les coses han canviat molt... pel que fa a sentit religiós la cosa ha anat molt a menys, i això tal vegada potser sí que pugui donar a entendre que les persones que hi acudeixen potser sí que vagin a lluir el modelet. Però aquest tipus de persona ja t'ho demostra pel fet que per les altres festes també fa el mateix (...) Vivim en un món on la imatge ho és tot, i quan un llueix no

llueix pel fet d'anar a missa, sinó que llueix com la persona que vol que se la vegi d'aquesta manera.” (B)

“Jo no hi vec cap diferència d'estatus, potser perquè vivim en un poble que no és excessivament gran, és relativament petit en quant a la gent que som, llavors clar, no es nota tant el contrast de la gent que som per quan a la classe a la que acaben tots pertanyent (...) està molt equilibrat, perquè la tendència és a que tothom hi vagi equilibrat.” (B)

L'Església també adopta el discurs de l'igualitarisme, la serietat, i el no-ressaltament en referència a la processó:

“Jo diria que no, perquè per exemple la gent que en altres processons vol portar cadenes, o jo vui anar d'aquesta manera o altra, doncs aquí no, no es presta a l'exhibició, perquè tothom, diguéssim, és anònim, eh? tots van per igual. També hi va un cor de cantores a la processó, eh?” (C)

“No, no, tothom per igual, no he ensumat absolutament aquest és ric, aquest és pobre, això podria ser que abans sí, que l'amo es distingís (...) avui dia tothom pot anar vestit com vulgui a missa, l'únic que nosaltres vetllem és que aquestes (...) que es posen tan curtes, clar, si vingués alguna noia, llavors jo no la deixaria entrar, aquí a la Casa de Déu (...) Això és una obligació que tenim nosaltres.” (C)

Tanmateix, i malgrat tot el que s'ha dit fins ara, sempre existeixen diferents graus d'identificació i de diferenciació, fins i tot en conjunts tan reduïts com el que aquí estem estudiant. Es tractaria de la famosa visió local dels “pixapins” i “quemacos”:

“Potser sí, més que res els de fora, la gent del Pont hi va perquè hi va, llavors sempre hi ha gent típica que mai ha vingut aquí, i potser per fer-se veure, la gent de fora es pensa que són més cultes i tenen més peles que els d'aquí, però jo els vei com a quatre desgraciats.” (D)

Conclusions

Espero a hores d'ara haver pogut respondre, amb el necessari enteniment i amb la suficient fonamentació empírica i teòrica, a les preguntes que ens plantejàvem al principi d'aquest assaig (o, si més no, espero haver fet una primera aproximació al tema que hauria de ser, ben cert, criticada i corregida).

Com hem pogut anar veient al llarg de tot l'estudi, l'acte en si de la processó del Sant Crist del Pont d'Armentera aconsegueix dues funcions principalment, les quals explicarien el perquè de la ressonància i la popularitat d'aquesta festa religiosa.

Per contrarestar la funció social que aquest acte té per si mateix i que és tan evident, he intentat introduir una altra variable per tal de deixar veure que moltes més coses es posen en joc en aquesta cerimònia. Hi entraria a formar part una funció verament

religiosa, i així entesa pels seus actors, que donaria enteniment a l'experiència vital i a tot allò que escapa a la pròpia percepció humana.

Són les pròpies persones les que, amb la seva interacció social, creen i construeixen l'estructura real que els envolta. I aquesta construcció requereix un reguitzell d'elements simbòlics que siguin capaços de legitimar-la.

És en aquest punt on entren en joc tots els elements rituals, que considero que són especialment abundants en la cerimònia que hem analitzat.

Tanmateix, i deixant de banda tots aquests aspectes, he intentat introduir tot l'element de la socialització religiosa i el paper de l'Església catòlica avui dia en àrees locals i rurals. La magnitud d'aquest tema ha fet que el tractament que aquí s'ha fet pugui semblar un xic caòtic i imprecís. Però sincerament penso que el tema era fonamental per arribar a entendre una mica com viuen els pontorrins la seva religiositat.

A manera de justificació, diria que sóc conscient de l'abast del tema i, consegüentment, de les mancances teòriques i estructurals de l'anàlisi que aquí s'ha fet. I és que estudiar la religiositat d'un poble, per petit que aquest sigui, no és una feina de quatre dies.

Bibliografia

BERGER, Peter i LUCKMANN, Thomas (1988): *La construcció social de la realitat*, Herder, Barcelona.

GEERTZ, Clifford (1990): *La interpretació de las culturas*, Gedisa, Barcelona.

JIMENO, Pilar (1993): "Cuando las revitalizaciones son sinónimo de identidad local", a MARTÍN DÍAZ, E. (coord.): *Sistemas de identidades y su expresión en las sociedades locales*, Actas del VI Congreso de Antropología, Tenerife.

VAN GENNEP, Arnold (1981): *Los ritos de paso*, Taurus, Madrid.

Notes

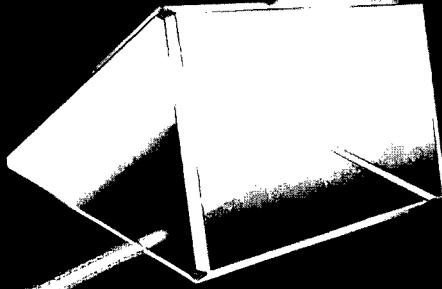
¹ *Goigs a llaor del Sant Crist que es venera a la parròquia del Pont d'Armentera*, edició record de la festa major, juliol 1982.

² Aquest discurs o concepció de la fidelitat dels creients que posseeix l'Església s'assimilaria a la reciprocitat "jo et dono això a canvi d'això altre", o a la cultura del "favor per favor". Tot això em sembla que és un tema interessantíssim que requiriria un estudi més profund, però que en aquest treball, per raons òbvies, deixarem aquí.

³ Tot i que desconec la visió que avui dia es pugui tindre de la figura del capellà de poble, he de dir que ni molt menys aquest ha perdut la seva "autoritat" i la seva personalitat com a eix vertebrador de la dinàmica social. Els últims capellans que han passat pel poble han estat els que més activitats de tipus social i de lleure han organitzat. Així, podem fer menció a l'organització de colònies d'estiu, de sortides i excursions, la recuperació de les caramelles, etc. També cal assenyalar que les recents campanyes de recollida de diners per a la restauració de l'altar i el campanar de l'església han superat amb escreix les quantitats proposades per la mateixa congregació.

1998

El salt tecnològic

TGD - Comunicació / MAI - Marketing 97

Bon Nadal

UT Automotive
A United Technologies Company